

Bevezetés a társadalomtörténetbe

előadás

BTTR2212BA

kedd, 12:00–15:30, főépület 406. terem

DE BTK, TÖRTÉNELMI INTÉZET, MODERNKORI MAGYAR TÖRTÉNETI TANSZÉK

<https://www.facebook.com/Modernkori-Magyar-Torteneti-Tanszek-1655153508118093/>

szilagyi.zsolt@arts.unideb.hu

+36 52 512 900 mellék 22135

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

Főépület: III/321. tanári szoba

TEMA T I K A

ALKALOM

TÉMA

TÖRTÉNELEM A MÚLTÓRÓL

1. A múlt és a történelem kapcsolata I. – Történészek a történelemről (Carr 1995: 7–28, 53–81, Bloch 1996: 22–40, Collingwood 2006: 54–74, Stone 2006: 899–919, Foucault 2006: 100–105, Gyáni 2020: 17–28.)
2. A múlt és a történelem kapcsolata II. – Filozófusok a történetírásról (Hegel 1966: 112–138, Nietzsche 1989: 27–99, Ortega 1983: 147–222, Popper 1989: 32–56, 92–106, 117–164, Gyáni 2020: 28–36.)
3. A professzionizálódó történetírás a 19. században. A romantikus történetírás-tól a historizmuson át a pozitívista irányzatig. (Erős 2015: 83–105, Breisach 2004: 271–298, Romsics 2011: 46–76.)
4. A 20. századi történetírás néhány irányzata. Az Annales, a kliometrikus és a posztmodern történetírás. (Romsics 2011: 219–244, Benda 2007: 7–21, Breisach 2004: 363–369.)

ÉRTELMEZÉS ÉS JELENTÉSADÁS

5. Történeti tény s történetírói bizonyítás (Gyáni 2020: 37–74.)
6. Történelmi esemény és történeti struktúra (Gyáni 2020: 138–167.)
7. A történelmi és a történetírói tapasztalat (Gyáni 2020: 288–353.)
8. Az objektív és a diszkurzív idő (Gyáni 2020: 223–257.)

TÁRSADALOM: MAKROMODELLEK ÉS MIKROTÖRTÉNETEK

9. Társadalomszerkezeti makromodellek I. – A Hajnal- és a Szekfü-modell (Hajnal 1942: 163–200, Szekfü 1934: 402–415.)
10. Társadalomszerkezeti makromodellek II. – Az Erdei- és a Hanák-modell (Erdei 1945: 3–29, Hanák 1997: 159–177; vs. Gyáni 2001: 221–231.)
11. Mikrotörténelem elmélete és gyakorlata. A történész mikroszkópja (Szijártó 2014: 181–243.)
12. Mikrotörténelem közléről I. – Zsellérből polgár (Benda 2008: 56–79, 219–231, 273–311; Szijártó 2008: 497–515.)
13. Mikrotörténelem közléről II. – A tiszaeszlári dráma (Kövér 2011: 37–167, 169–249, 331–367, Prepuk 2012: 217–224, Szilágyi 2011: 121–126.)
14. Mikrotörténelem közléről III. – A nagy macskamészárlás (Darnton 2010: 88–114, Apor 1999: 225–234.)

A kurzus rövid leírása: A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek a tudományos történetírás kialakulásával, a posztmodern történetírás hatásával, a társadalomtörténet-írás főbb kérdéseivel és módszereivel. Továbbá, hogy a hallgatók képet kapjanak a történeti antropológia és a mikrotörténet kínálta történeti interpretáció lehetőségeiről. Az eseménytörténet helyett a problémaközpontú, kontextualizáló történetírás kerül az előadás középpontjába, a történész szerepének a bemutatása, az utólagos jelentésadás folyamatának a hangsúlyozása.

A számonkérés formája: A szóbeli kollokvium az alább megadott szakirodalom ismeretére és az előadás anyagára épül.

IRODALOM

- Apor Péter 1999. Az olvasó válasza: hol van a jelentések rendszere? *Történeti Tanulmányok* 7, 225–234.
- Benda Gyula 2007. Az Annales-iskola. A kezdetektől a kritikai fordulatig. In *Az Annales. A gazdaság-, társadalom- és művelődéstörténet francia változata*. Szerk. Benda Gyula és Szekeres András. L'Harmattan–Atelier, Budapest, 7–21.
- Benda Gyula 2008. *Zsellérből polgár – társadalmi változás egy dunántúli kisvárosban. Keszthely társadalma, 1740–1849*. (Sajtó alá rendezte és szerkesztette: Fenyves Katalin és Szijártó M. István.) L'Harmattan, Budapest.
- Bloch, Marc 1996. *A történész mestersége*. Történetelméleti írások. Osiris Kiadó, Budapest.
- Breisach, Ernst 2004. *Historiográfia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Carr, Edward Hallett 1995. *Mi a történelem?* Osiris Kiadó, Budapest.
- Collingwood, Robin George 2006. A történelem eszméje. In *Történetelmélet I.* Szerk. Gyurgyák János és Kisantal Tamás. Osiris Kiadó, Budapest, 56–74.
- Darnton, Robert 2010. A nagy macskamészárlás. In *Uő: Lúdanyó meséi és más tanulmányok*. General Press Kiadó, Budapest, 88–114.
- Erdei Ferenc 1945. *A magyar társadalom*. Móricz Zsigmond Kollégium, Kolozsvár.
- Erős Vilmos 2015. *Modern historiográfia. Az újkori történetírás egy története*. Ráció Kiadó, Budapest.
- Foucault, Michel 2006. A szavak és a dolgok. A történelem eszméje. In *Történetelmélet I.* Szerk. Gyurgyák János és Kisantal Tamás. Osiris Kiadó, Budapest, 100–105.
- Gyáni Gábor 2001. Érvék a kettős struktúra elmélete ellen. *Korall* 3–4, tavasz–nyár, 221–231.
- Gyáni Gábor 2020. *A történeti tudás*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Hajnal István 1942. Az osztálytársadalom. In *Magyar művelődéstörténet*. 5. kötet. *Az új Magyarország*. Szerk. Domanovszky Sándor. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 163–200.
- Hanák Péter 1997. Társadalmi struktúrák a 19. századi Közép-Európában. *Történelmi Szemle* 39, 159–177.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich 1966. *Előadások a világtörténet filozófiájáról*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kövér György 2011. *A tisztaeszlári dráma. Társadalomtörténeti látószögek*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Nietzsche, Friedrich 1989. *A történelem hasznáról és káráról*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Ortega y Gasset, José 1983. *Két történelmi esszé*. Európa Könyvkiadó, Budapest.
- Popper, Karl Raimund 1989. *A historicizmus nyomorúsága*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Prepuk Anikó 2012. Mikrotörténet mint mítoszrombolás. *Korall* 50, 217–224.
- Romsics Ignác 2011. *Clio bűvöletében. Magyar történetírás a 19–20. században – nemzetközi kitekintéssel*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Stone, Lawrence 2006. A történelem eszméje. In *Történetelmélet II.* Szerk. Gyurgyák János és Kisantal Tamás. Osiris Kiadó, Budapest, 900–919.
- Szekfü Gyula 1934. *Három nemzedék és ami utána következik*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest.
- Szijártó M. István 2008. A keszthelyi forrásoktól a magyar társadalomfejlődésig. In Benda Gyula: *Zsellérből polgár – társadalmi változás egy dunántúli kisvárosban. Keszthely társadalma, 1740–1849*. (Sajtó alá rendezte és szerkesztette: Fenyves Katalin és Szijártó M. István.) L'Harmattan, Budapest, 497–515.
- Szijártó M. István 2014. *A történész mikroszkópja. A mikrotörténelem elmélete és gyakorlata*. L'Harmattan, Budapest. (Mikrotörténelem 7.)
- Szilágyi Zsolt 2011. A „történet-író” drámája. *Korunk* 3, 9, 121–126.

Debrecen, 2025. szeptember–december

Szilágyi Zsolt, PhD
egyetemi docens